

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Einonen, Piia

Title: Neljän suurkauppiassuvun tarina modernisoituvasta Suomesta

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © 2022 Suomen sukututkimusseura

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Einonen, P. (2022). Neljän suurkauppiassuvun tarina modernisoituvasta Suomesta. *Genos*, 93(2), 123-125.

pahtumat tekevät liki viiden-sadan vuoden takaiset ihmiset eläviksi ja inhimillisiksi. Onneksi kärkeä käytiin tuolloin ahkerasti ja toisinaan myös nykypäivän näkökulmasta vähäpätöisemmistä aiheista.

Huolellinen lähteiden käyttö ja uusien perusteltujen tulkintojen esittäminen tekevät kirjasta kiinnostavan paitsi sukhistoriasta kiinnostuneille, myös ammattitutkijoille. Kirjan lukemisen jälkeen ei tunnu liioitellulta väite, että tutkimus sisältää lähes jokaisen asiakirjoihin päätyneen asukkaan nimen Rovaniemen alueelta 1500–1600-luvuilla. Vastavaa työtä ei yksittäinen tutkija liene Suomessa tehnyt miltei toiselta paikkakunnalta.

Rovaniemen asutushistoria on myös ulkoasultaan vaikuttava teos. Ilmavasti taitettua tekstiä elävöittävät karttapäirot, näytteet alkuperäisistä dokumenteista ja Rovaniemen vanhimmista puumerkeistä. Kirjan graafisesta suunnittelusta on vastannut Mako Niemelä, mutta osansa kirjan ulkomuodossa lienee siltäkin, että Väätti on ammatiltaan kuvataiteilija.

Teoksen on kustantanut Peräpohjolan sukututkijat ry, jolta kirjaa voi tiedustella.

Eemeli Hakoköngäs

Neljän suurkauppiassuvun tarina modernisoituvasta Suomesta

Charlotta Wolff: **Edelläkävijät. Neljän suurkauppiassuvun tarina modernisoituvasta Suomesta.** Helsinki: Gaudeamus, 2020. 317 sivua.

Charlotta Wolffin vuonna 2020 julkaistu teos sukeltaa neljän kauppahuoneen ja niissä vaikuttaneiden kauppiassukujen kautta syvälle pitkän 1800-luvun historiaan.¹ Wolffin, Hackmanin, Borgströmin ja Dahlströmin suvut harjoittivat tuottoisaa liiketoimintaa, mutta niiden jäsenet olivat myös aktiivisia yhteiskunnallisia toimijoita, kaupunkien seurapiirien keskeisiä hahmoja ja kulttuurimesenaatteja. Teoksessa seurataan sukuja kolmen sukupolven ajan; elämää ja elinkeinonharjoitusta laajassa yhteiskunnallisessa, taloudellisessa ja poliittisessä kontekstissa, sekä osin myös siirtymää kaupan piiristä muille aloille.

Teos tarjoaakin henkilöhistorian ja toimijuuden kautta oivan katsauksen historialliseen kehitykseen aina 1700-luvun lopulta 1900-luvun alkuvuosikymmeniin saakka.

Tutkittavat suvut on valittu osin niistä saatavilla olevien arkistoaineistojen perusteella.² Keskittyminen neljään sukuun on oivallinen ratkaisu, sillä se mahdollistaa syvällisen perehtymisen henkilöihin ja teoksen keskeisiin näkökulmiin eli kauppahuoneisiin, poliittisiin omakuviiin ja kulttuurivaikuttamiseen. Läpäisevinä teemoina kulkevat omakuva ja identiteetti, joiden merkitystä punnitaan eri kanteilta. Lähtökohtaisesti suvut aloittivat liiketoimintansa eri puolilla Suomea – Helsingissä, Turussa, Vaasassa ja Viipurissa. Alueellinen ulottuvuus on läsnä läpi tutkimuksen, mutta myös laajentuen Suomen ulkopuolelle, sillä sukujen taustat olivat pitkälti muualla, Saksassa ja Ruotsissa, mikä jo luonnostaan toi tietynlaisen kosmopoliittisen luonteen niiden jäsenten omakuvaan. Seuraavien sukupolvien aikana esimerkiksi Dahlströmit säilyivät merkittävänä turkulaisina vaikuttajina, kun taas Eugène Wolff (kirjoittajan isoisoisä), joka nousee kirjassa keskeisenä hahmona esiin, hakeutui Viipuriin. Hän oli syntynyt Vaasasta, mutta siirtyi 1870-luvulla työskentelemään Hackmanin kauppahuoneelle ja asettui Vanhaan Suomeen. Sukujen polut olivat monella tapaa erilaisia, mutta niissä oli myös risteys-

kohtia ja samankaltaisuuksia, jotka Wolff punoo jouhevasti eteneväksi tekstiksi. Paikoin teos kärsii hienoisesta toistosta, mutta tätä ei voi välttää neljään sukuun keskittyvässä tutkimuksessa.

Tutkimuksessa käytetyn moninaisen, erityisesti henkilöhistoriallisen lähteistön, avaaminen yksityiskohtaisemmin olisi mahdollistanut vieläkin syvemmän tulkinnan. Näin olisi toisaalta ollut mahdollista arvioida, kuinka paljon tutkimukselliset painotukset, kuten Eugène Wolffin merkittävä rooli, olivat lähteiden sanelemia ratkaisuja, ja kuinka paljon taas tutkimuksellisia valintoja. Lisäksi olisi voinut valaista sukutyön (*kin-work*) näkökulmaa ja analysoida moninaisten sukulaisuus- ja ystäväverkostojen ylläpitämisen eteen tehtyä työtä. Sukutyöllä tarkoitetaan pääasiassa naisten tekemää työtä, jolla ylläpidettiin, vahvistettiin ja uusnnettiin sukulaisuussuhteita. Sukutyön keskeisimpiä välineitä olivat kirjeenvaihto, vierailut ja vastavierailut, sekä suvun sairaiden ja vanhusten hoitaminen.³ Ulla Ijäs on esimerkiksi todennut väitöskirjassaan, että Marie Hackman ei ollut innokas kirjeiden kirjoittaja, mitä hänen aviomiehensä joutui jopa toistuvasti pahoittelemaan.⁴ Koska kirjeiden kirjoittaminen ja yhteydenpito oli usein nimenomaan naisten vastuulla, niiden analyysi olisi saattanut tuoda lisäsävyä sukujen naisten rooliin perheen aseman luomisessa ja ylläpi-

dossa. Samaan tapaan kummit sitoivat perheitä, sukua ja verkostoja yhteen, mutta kummissuhteita ei ole nostettu tutkimuksessa esiin. Avioliittoastrategioita sen sijaan analysoidaan kiinnostavasti ja perusteellisesti.

Aineiston tarkempi kuvailu ja analyysi olisi epäilemättä kiinnostanut erityisesti sukututkijoita avaamalla näkökulman niihin moninaisiin lähdemateriaaleihin, joilla yksilöiden toimijuuteen on mahdollista päästä käsiksi. Monessa suhteessa teos sisältää valtavan määrän tietoa, mutta yleistajuudessa ja lukemaan houkuttelevassa muodossa. Paikoin se kuitenkin edellyttää lukijaltaan melkoista määrää ennakkotietoa, sillä läheskään kaikkia käsitteitä ei ole avattu; esimerkiksi korporatismi ja patriisiperhe eivät tule määritellyiksi. Kenties niille ja vastaaville, ei välttämättä edes kovin yksiselitteisille käsitteille, olisi voinut tarjota muutaman sanan määrittymisen, kuten on tehty esimerkiksi sivulla 212 bibliofilialle. Tutkimuksellisesti teos on kuitenkin vakuuttava ja punoo jouhevasti yhteen moninaiset lähdeaineistot ja laajan tutkimuskirjallisuuden.

Kirja on ulkoisesti upea: siinä on kovat kannet ja runsas kuvitus, jota on muun lähdeaineiston tapaan koottu paljon tutkijoiden saavuttamattomissa olevista yksityiskokelmista ja perhealbumeista. Kuvat tuovat henkilö- ja sukuhistorian eläväksi konkreettisemmin kuin pelkkä teksti.

Teos onnistuikin erinomaisesti yhdistämään henkilöhistoriaa laajoihin ja kompleksisiin, mutta yleistajuisesti esitettyihin tapahtumakulkuihin. Niin tunnettua kuin 1800-luvun jälkivuosisikymmenten kehitys onkin, siihen avautuu tuore näkökulma. Lisäksi teos tarjoaa kiinnostavaa tietoa vähemmän tutkitusta vuosisadan alkupuoliskosta. *Edelläkävijät* on aikamatka pitkälle 1800-luvulle ja 1900-luvun alkuvuosisikymmeniin. Se nostaa ansiokkaasti esiin yksilöt valaisten samalla laajaa taloudellisten, poliittisten, aatteellisten ja yhteiskunnallisten kehityskulkujen kudelmaa, joka muodosti toiminnalle raamit.

Piia Einonen

- 1 Esim. Wolff 2010; Wolff 2012.
- 2 Kirjallisuudesta olisi voinut ottaa lisäksi vertailukohdan esimerkiksi Langin kaupahuoneesta ja suvusta, ks. Ojala 2002.
- 3 Ks. esim. Ilmakunnas 2018: erityisesti 178.
- 4 Ijäs 2015: 29.

Kirjallisuus

Ojala, Jari 2002: Patriarkan kuolema. *Arjen valta: Suomalaisen yhteiskunnan patriarkalisesta järjestyksestä myöhäiskeskiajalta teollistumisen kynnykselle (v. 1450–1860)*. Piia Einonen & Petri Karonen (toim.), 221–253. Helsinki: SKS. Ilmakunnas, Johanna 2018: Työn kulttuurihistoriaa varhaismodernin ajan Euroopassa. *Menneisyyden rakentajat: Teoriat historiantutkimuksessa*. Matti

O. Hannikainen, Mirkka Danielsbacka & Tuomas Tepora (toim.), 168–182. Helsinki: Gaudeamus.

Ijäs, Ulla 2015: *Talo, kartano, puutarha: Kauppahuoneen omistaja Marie Hackman ja hänen kulutusvalintansa varhaismodernissa Viipurissa*. Turun yliopisto. Verkkojulkaisu <[https://urn.fi/URN:ISBN: 978-951-29-6053-8](https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6053-8)> (luettu 2.2.2022).

Wolff, Charlotta 2010: *Sähköä Vuoksesta, mutta kenelle? Eugène Wolff Karjalaa teollistamassa. Viipurin läänin historia 6, Karjala itärajan varjossa*. Yrjö Kaukiainen & Jouko Nurmiainen (toim.), 114–115. Lappeenranta: Karjalan kirjapaino.

Wolff, Charlotta 2012: *Kauppahuoneesta maatilalle: Kauppiassukujen kolmannen sukupolven omakuvat 1900-luvun alkupuoliskolla. Kansallinen kapitalismi, kansainvälinen talous*. Niklas Jensen-Eriksen, Mirkka Lappalainen, Jouko Nurmiainen & Sakari Siltala (toim.), 350–372. Helsinki: Siltala.

SUKUTARINAT 2020 SAATAVILLA!

Sukutarinat 2020 -antologia on ilmestynyt. Tässä antologiasarjan neljännessä osassa julkaistaan 75 vuoden 2020 kilpailuun osallistunutta tarinaa. Ne on kirjassa ryhmitelty neljään temaattiseen osaan: naiskohtaloita, mieskohtaloita, perheen ja suvun vaiheita sekä käännteitä ja kohtaamisia.

Valtaosa tarinoista sisältää elämäkerrallisia aineksia. Ne kertovat henkilön, perheen tai suvun tarinan tai kuvaavat sattumusta, käännekohtaa tai yksittäistä tapahtumaa henkilön tai perheen elämässä. Tarinoiden keskeisin lähdeaineisto ovat kirkonkirjat, erilaiset arkitolähteet, kirjeet ja päiväkirjat, joiden lisäksi muistitietoa on käytetty runsaasti. Tarinoissa on mukana myös ajankuvaa, eläytymistä tapahtumiin ja tunteisiin ja fiktiivisiä aineksia.

Sukutarinat 2020 -antologiaa voi ostaa Tiedekirjan kivijalkaliikkeestä (Snellmaninkatu 13, Helsinki) tai verkkokaupasta sekä Seuran kirjastosta (Liisankatu 16A 12, Helsinki) käteisellä sen aukioloaikoina. Antologian hinta on 14 €, josta Seuran jäsenet saavat 30 % alennuksen.

